

Ceremoniał Centrum Ruchu Światło-Życie w Krościenku nad Dunajcem

FUNKCJE ZWIĄZANE ZE ŚPIEWEM

**oprac. Wojciech Kosmowski, Patrycja Kulczewska
Uroczystość Świętych Apostołów Piotra i Pawła AD 2015**

ŚPIEW W LITURGII

ZASADY DOBORU I WYKONYWANIA

Śpiew jest znakiem radości serca. Szczególne **znaczenie śpiewu w liturgii chrześcijańskiej** wypływa ze słów św. Pawła (Kol 3, 16), który mówi, iż chrześcijanie w czasie swoich spotkań w oczekiwaniu na przyjście Pana mają wspólnie śpiewać psalmy, hymny i pieśni pełne ducha (OWMR 39).

- Należy przywiązywać wielką wagę do śpiewu podczas Mszy Św. uwzględniając mentalność oraz możliwości zgromadzenia liturgicznego. Należy także dbać o to, by przynajmniej niektóre śpiewy były znane wiernym - po to, by Msza Św. nie przeradzała się w koncert.
- Najbardziej odpowiednią formą śpiewu w liturgii jest **chorał gregoriański**, nazywany „własnym śpiewem liturgii rzymskiej”. Liturgia nie wyklucza jednak innych rodzajów śpiewu, byleby tylko odpowiadały duchowi czynności liturgicznych oraz sprzyjały uczestnictwu wszystkich wiernych (por. OWMR 41, KL 116).
- Ze względu na to, że coraz częściej gromadzą się wierni różnych narodowości powinni oni potrafić zaśpiewać przynajmniej niektóre części stałe (szczególnie wyznanie wiary i modlitwę Pańską) **w języku łacińskim**.
- **Nie wolno zastępować pieśni zawartych w obrzędach Mszy Św.** (np. śpiewu „Baranku Boży”) **innymi śpiewami**.

ŚPIEW W LITURGII

ZASADY DOBORU I WYKONYWANIA

„Nie wystarczy, by pieśń była «eucharystyczna»;
jest rzeczą właściwą, aby śpiew odpowiadał
częściom Mszy Świętej, świętom lub okresom liturgicznym”

Musicam sacram nr 36.

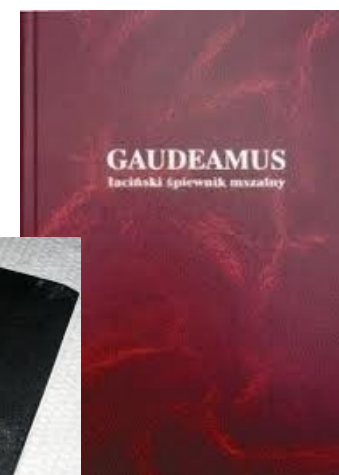
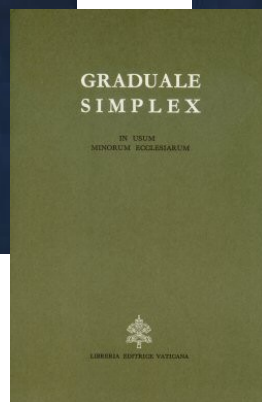
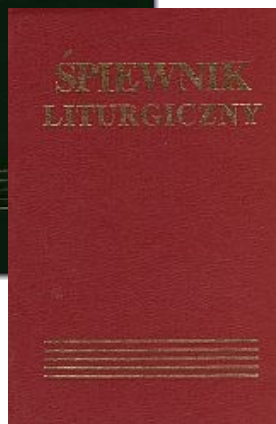
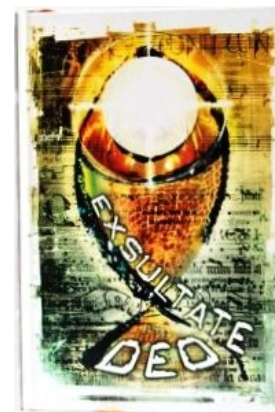
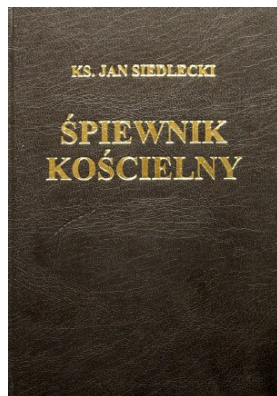
- Szczegółową **tematykę śpiewów** wyznacza liturgia danego dnia (w czasie rekolekcji - tajemnice lub tematy dnia, Słowo Życia). Należy uwzględnić to także **w doborze melodii** części stałych czy psalmów.
- Pomocne są także **antyfony** (na wejście i komunię) oraz **kolekta** (modlitwa dnia) zawarte w Mszale czy też **życiorys świętego** (patrona dnia).
- **Najważniejszymi śpiewami są odpowiedzi na wezwania kapłana** i dlatego powinny być szczególnie dobrze przygotowane.

ZASADY WYBORU PSALMU I JEGO MELODII

- Psalm **powinien być w miarę możliwości śpiewany w całości**, można także śpiewać tylko refren, w ostateczności dopuszczalna jest recytacja psalmu. Możliwej jest także wykonanie psalmu w sposób ciągły tj. bez refrenu - po wcześniejszym uzgodnieniu i wyjaśnieniu wiernym.
- Nie wolno zastępować psalmu tekstami niebiblijnymi czy innymi niż te, które są podane w lekcjonarzu.
- Tekst psalmu zazwyczaj łączy się z wybranym czytaniem, zatem **wyбір psalmu** zależy od czytania. Opcje podawane są w kalendarzu liturgicznym właściwej diecezji, który powinien znajdować się w zakrystii. Psalterzysta zawsze powinien zapytać **głównego celebransa** o to, który psalm ma być śpiewany.
- W lekcjonarzu zamieszczone są także „uproszczone teksty do śpiewania psalmu responsoryjnego” zawierające refreny i psalmy na różne okresy roku liturgicznego, które wolno stosować zamiast tekstów ściśle odpowiadających czytaniom, gdy psalm się śpiewa.
- Zamiast psalmu wyznaczonego w lekcjonarzu można śpiewać także responsorium gradualne z *Graduału Rzymskiego* albo psalm responsoryjny lub allelujatyczny z *Graduału zwykłego*.
- **Melodia psalmu** zależy od okresu liturgicznego i charakteru celebracji (np. celebracja sakramentu pokuty i pojednania), więc należy je różnicować.

ŚPIEW W LITURGII PRZYKŁADY ŚPIEWNIKÓW

Repertuar śpiewów liturgicznych jest zawarty w **śpiewnikach zatwierdzonych przez władzę Kościelną** i jest ściśle określony. W liturgii nie można wykonywać śpiewów - nawet pobożnych - niezatwierdzonych do użytku liturgicznego, bo ich tekst może zawierać błędy dogmatyczne, a melodia nie licować z duchem liturgii.

ŚPIEW W POSZCZEGÓLNYCH MOMENTACH LITURGII

NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE

• ŚPIEW NA WEJŚCIE

- rozpoczyna akcję liturgiczną, towarzyszy wejściu asysty liturgicznej i celebransa
 - jednoczy zgromadzoną wspólnotę,
 - wprowadza w tajemnicę dnia,
 - może go zastąpić **antyfona na wejście** recytowana przez wszystkich lub niektórych wiernych, lektora albo kapłana **hymn brewiarzowy** (przy łączeniu Eucharystii z Jutrzną lub Nieszporami)
- po I i II formie AKTU POKUTY następuje śpiew **Panie, zmiłuj się nad nami** (po III i IV formie już nie, bo słowa te występują w samej formule modlitewnej)
- po I czytaniu następuje **PSALM RESPONORYJNY**, który powinien być wykonywany z ambony lub innego odpowiedniego miejsca, ponieważ jest to głoszenie słowa Bożego do zgromadzonych wiernych
- **AKLAMACJĘ PRZED EWANGELIĄ** wykonuje kantor sam albo ze scholą z innego niż ambona odpowiedniego miejsca, ponieważ nie jest to głoszenie słowa Bożego tylko radosny śpiew wspólnoty skierowany do Chrystusa

ŚPIEW W POSZCZEGÓLNYCH MOMENTACH LITURGII

• ŚPIEW PODCZAS PRZYGOTOWANIA DARÓW

- ma wzywać wiernych do przejścia od przyjętego słowa Bożego do wyrażenia czynem miłości społecznej i ofiarnej (może zatem nawiązywać do usłyszanego słowa Bożego i ukazywać konsekwencje jego przyjęcia)
- może wyrażać dziękczynienie za owoc ziemi i pracy rąk ludzkich: chleb i wino
- trwa przynajmniej do złożenia darów na ołtarzu

• po prefacji następuje śpiew **Święty (Sanctus)**

• śpiew **Baranku Boży (Agnus Dei)** towarzyszy obrzędowi łamania chleba

• ŚPIEWY PODCZAS KOMUNII ŚW.

- ich tematykę wskazuje antyfona na Komunię;
- śpiewamy tu także pieśni okresowe (kolędy, chrzcielne, pasyjne, wielkanocne)

• **PIEŚŃ UWIELBIENIA PO KOMUNII ŚW.**

- jest uwielbieniem Boga Ojca
- zamiast pieśni może być w tym miejscu milczenie
- przy łączeniu Eucharystii z Jutrzną lub Nieszporami można w tym miejscu wykonać Kantyk z Nowego Testamentu z odpowiadającą mu antyfoną

• **PIEŚŃ NA WYJŚCIE**

- nie stanowi części akcji liturgicznej i dlatego może być nią każda pieśń religijna licująca z duchem liturgii

OSOBY PEŁNIĄCE FUNKCJE ZWIĄZANE ZE ŚPIEWEM

- **PSAŁTERZYSTA**

Wykonuje tylko psalm – z ambony lub innego odpowiedniego miejsca. Śpiew przed Ewangelią należy już do kantora/scholi.

- **KANTOR lub PRZEWODNIK CHÓRU (DYRYGENT)**

Spełnia **dwa zadania**: podtrzymuje śpiew całego ludu i kieruje tym śpiewem (schola, chór). Kiedy nie ma chóru kantor sam czuwa nad wykonywaniem poszczególnych śpiewów.

Wypełnia swoją funkcję **z odpowiedniego miejsca, którym nie powinna być ambona** (z wyjątkiem śpiewania intencji modlitwy wiernych).

- **SCHOLA / CHÓR / ZESPÓŁ ŚPIEWACZY**

Wykonuje części liturgii przeznaczone do śpiewu i troszczy się o to, by wierni brali czynny udział w śpiewie.

OGÓLNE ZASADY

Każdy posługujący w liturgii:

- pamięta, że **uczestniczy w misterium** i ma innych do niego prowadzić
- przygotowuje się do swoich zadań poprzez **modlitwę, refleksję** nad swoimi czynnościami, **udział w próbie służby liturgicznej**
- wszystko przygotowuje przed celebracją i po niej zanosí wszystko do zakrystii (lub zostawia na swoich miejscach w prezbiterium)

PRZYGOTOWANIE POSŁUGI

DALSZE:

- powinno być duchowe, teologiczne i techniczne.
- może być ono realizowane w parafiach, podczas spotkań formacyjnych scholi, chóru czy też innych poświęconych rozważaniu tematu liturgii (np. kręgów liturgicznych), a także podczas specjalnych rekolekcji, kursów i studiów (np. warsztaty emisji głosu, liturgiczno-muzyczne, muzyczne, KAMuzO, studium organistowskie, szkoła muzyczna).
- w celu dobrego przygotowania śpiewów i wyboru właściwej wersji melodii pomocne są przykładowe śpiewy liturgiczne dostępne na płytach i w Internecie.
- wybór śpiewów:
 - częstokroć rubryki wskazują zasady doboru pieśni do poszczególnych części liturgii
 - repertuar liturgiczny na niedziele i uroczystości roku liturgicznego jest przygotowywany przez osoby współpracujące z Dominikańskim Ośrodkiem Liturgicznym i zamieszczany na portalu www.liturgia.pl
 - w czasie rekolekcji wybór śpiewów na każdy dzień jest zamieszczony w podręczniku odpowiednim dla danego rodzaju i stopnia Oazy

PRZYGOTOWANIE POSŁUGI

BLIŻSZE:

Podczas spotkań i prób przed liturgią należy zwrócić uwagę na:

- **ćwiczenia śpiewu, artykulacji i dykcji**; nie mogą pełnić tej funkcji osoby nie umiejące pięknie i wyraźnie śpiewać
- wszystkie śpiewy i melodie, a także ich warianty (dostosowane np. do zmiennego i trudnego do wcześniejszego określenia czasu Komunii) **muszą być przygotowane przed celebracją**
- określenie **kto i jakie śpiewy wykonuje** (np. części stałe może wykonywać organista albo wszyscy członkowie zespołu, a antyfonę może śpiewać jedna wyznaczona osoba)
- **określenie miejsca wykonywania posługi** - zależnie od architektury świątyni schola można śpiewać na chórze albo wybrać inne miejsce pomiędzy prezbiterium a nawą główną, kantor np. w pobliżu ambony (by zaznaczyć, że spełniają szczególną funkcję)
- **strój posługujących** - powinien być odświętny, w żadnym wypadku nie powinien być zbyt swobodny, roboczy lub plażowy. Dobrą praktyką jest specjalny lub jednolity strój członków chóru.

Uzgodnienia z innymi uczestnikami celebracji

➤ z głównym celebransem:

- wybór śpiewów (dokonuje się to albo wprost przez ich wskazanie albo pośrednio przez dobór tekstów mszalnych)
- wybór lekcji i psalmu - jeśli przepisy liturgiczne dają taki wybór
- kto rozpoczyna śpiewy (np. Chwała na wysokości, Ojcze nasz; Alleluja w Wigilię Paschalną; Benedictus lub Magnificat - odpowiednio w Jutrzni i Nieszporach)

➤ z ceremoniarzem:

- czy inni posługujący będą korzystali ze wspólnych ze scholą mikrofonów
- **psalterzysta:** - czy po czytaniu (przed psalmem) ma być zachowana chwila milczenia
 - czy po śpiewie psalmu lekcjonarz ma być schowany pod pulpit

➤ z komentatorem lub ceremoniarzem:

- rodzaj komentarzy liturgicznych: przed pieśniami, przed Ewangelią, przed psalmami (trzeba wówczas poczekać na zakończenie komentarza)

➤ z pełniącymi posługę ładu:

- jakie śpiewniki rozłożyć dla wiernych albo jakie slajdy przygotować

➤ z podającymi wezwania modlitwy wiernych:

- jaka aklamacja została wybrana i jak ma być wykonana (wezwania może także podawać kantor)

➤ **psalterzysta:**

- z **lektorem** - sposób podchodzenia do ambony i odchodzenia (uzgodnić i przećwiczyć)
- z **organistą i/lub scholą, a Wigilię Paschalną także z innymi psalterzystami** - uzgodnienie melodii psalmu (psalmów)

PRZYGOTOWANIE BEZPOŚREDNIE

- **posługujący** przychodzą do zakrystii na co najmniej **15 min** przed **liturgią** w dni powszednie **lub 30 min** w święta i uroczystości, w celu dokonania ostatnich uzgodnień (np. odnośnie do długości liturgii - jeśli tuż po niej ma miejsce następna celebracja śpiewy należy skrócić). **Mimo wcześniejszych ustaleń może się zdarzyć, że w czasie liturgii :**
 - obrzęd, któremu ma towarzyszyć śpiew zakończy się wcześniej – wówczas należy wykonać mniejszą ilość zwrotek pieśni (nie należy jednak przerywać w pół słowa)
 - celebrans rozpocznie recytować „Święty” czy wprowadzenie do Ojciec nasz
 - schola nie powinna śpiewać tych części
- **psalterzysta:** - przygotowuje lekcjonarz na ambonie
 - jeśli wykonuje tę funkcję jednorazowo i nie jest członkiem zespołu powinien jeszcze przed celebracją zająć przygotowane dla niego miejsce w pobliżu ambony
- należy sprawdzić **działanie mikrofonów:** długość kabli, próba akustyczna (głośność, ustawienie i sposób zmiany ustawienia), sposób włączania i wyłączania - dotyczy to również mikrofonu na ambonie
- jest rzeczą chwalebną, by **przed liturgią przećwiczyć z wiernymi przynajmniej niektóre śpiewy**
- istotnym elementem przygotowania jest **modlitwa posługujących** (zespołu służby liturgicznej) i **chwila skupienia w ciszy**

MODLITWY PRZED POSŁUGĄ I PO NIEJ DO INDYWIDUALNEGO ODMAWIANIA

(W STOSOWNYM MIEJSCU I CZASIE)

KANTOR I ORGANISTA

Przyjdź, Duchu Święty! Udziel mi łaski godnego pełnienia zadań kantora / organisty* w świętej liturgii Kościoła, a wszystkim zgromadzonym udziel daru wyrażania śpiewem ich wiary i miłości. Spraw, abyśmy umieli śpiewać pieśń nową, śpiew ludu odkupionego przez Chrystusa.

Dzięki Ci, Duchu Święty, za powołanie mnie do godnego pełnienia zadań kantora / organisty* w świętej liturgii Kościoła. Spraw, aby całe moje życie było śpiewem na Twoją chwałę i pomagało braciom wznosić swe serca ku Tobie.

** w zależności od pełnionej funkcji*

MODLITWY PRZED POSŁUGĄ I PO NIEJ DO INDYWIDUALNEGO ODMAWIANIA

(W STOSOWNYM MIEJSCU I CZASIE)

SCHOLA I CHÓR

Przyjdź, Duchu Święty!
Udziel mi łaski godnego
ożywiania i ubogacania śpiewu
w świętej liturgii Kościoła,
a wszystkim zgromadzonym
udziel daru modlitwy śpiewem.
Spraw, abyśmy umieli śpiewać
sercem i ustami, jednocząc się
z pieśnią aniołów i świętych
w niebie.

Dzięki Ci, Duchu Święty,
za powołanie mnie
do ożywiania i ubogacania
śpiewu w świętej liturgii
Kościola. Spraw,
aby całe moje życie
było śpiewem
na Twoją chwałę
i pomagało braciom
wznosić swe serca ku Tobie.

MODLITWY PRZED POSŁUGĄ I PO NIEJ DO INDYWIDUALNEGO ODMAWIANIA

(W STOSOWNYM MIEJSCU I CZASIE)

PSAŁTERZYSTA

Przyjdź, Duchu Święty! Udziel mi łaski godnego śpiewania psalmu responsoryjnego w świętej liturgii

Kościola, a wszystkim zgromadzonym udziel daru wzniesienia serca ku Bogu przez słowa i melodię psalmu.

Naucz nas wyrażać Ojcu niebieskiemu nasze uwielbienie, dziękczynienie, przeproszenie i prośbę.

Dzięki Ci, Duchu Święty, za powołanie mnie do śpiewania psalmu responsoryjnego w świętej liturgii Kościoła. Spraw, abym coraz bardziej ubogacał moją osobistą modlitwę psalmami i pomagał innym odkrywać piękno tej biblijnej modlitwy.

MODLITWY DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH PRZED LITURGIĄ I PO NIEJ

**Oto za chwilę przystąpię
do ołtarza Bożego, do Boga,
który rozwesela młodość moją;
do świętej przystępuję służby,
chcę ją dobrze pełnić.
Proszę Cię, Panie Jezu, o łaskę
skupienia, by myśli moje były
przy Tobie, by oczy moje
były zwrócone na ołtarz,
a serce moje oddane tylko Tobie.
Amen.**

**Boże, którego dobroć
powołała mnie do Twojej służby,
spraw, bym uświęcony
uczestnictwem
w Twych tajemnicach,
przez dzień dzisiejszy
i całe me życie
szedł tylko drogą zbawienia,
przez Chrystusa, Pana naszego.
Amen.**

ŹRÓDŁA

- Dokumenty Kościoła: www.kkbids.episkopat.pl
- Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego oraz Wskazania Episkopatu Polski po wprowadzeniu nowego OWMR
- Ceremoniał Posług Liturgicznych
- Katechizm Służby Liturgicznej

Opracowania Centralnej Diakonii Muzycznej:

- Strona internetowa: www.cdmuz.pl
- Vademecum animatora muzycznego:

www.cdmuz.pl/images/pdf-y/VADEMECUM_AM.pdf